

TỌA ĐÀM NHÂN SINH HẠNH PHÚC

(Giảng Giải Đề Tử Quy)

Tập 29

Giám định: Lão pháp sư Tịnh Không

Chủ giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Địa điểm: Học hội Tịnh tông Đài Nam, Đài Loan

Thời gian: 15/02/2005 - 23/02/2005

Viết dịch: Ban biên dịch Pháp Âm Tuyên Lưu

Chào mọi người buổi chiều! Buổi sáng chúng ta đã giảng đến “đạo nghĩa” và “tín nghĩa” giữa bạn bè với nhau, cũng nói đến giữa bạn bè nên khuyên nhủ lẫn nhau, quan tâm lẫn nhau, khen ngợi, tán thán lẫn nhau. Thực ra khi bạn khen ngợi người khác thì bản thân mình cũng được thơm lây. Tiếp theo là “không nói chuyện xấu trong nhà”, cuối cùng là “đạo nghĩa về việc chia sẻ tiền tài”. Tài được chia làm hai loại là ngoại tài và nội tài. Nội tài là dùng sức lực của chúng ta, dùng kinh nghiệm, trí tuệ của chúng ta đi giúp đỡ người khác. Tục ngữ có câu: “Cứu lúc nguy cấp chứ không cứu nghèo.” Thừa các bạn, thế nào là nghèo? Không có tiền thì gọi là nghèo sao? Họ không có tiền thì sau này có thể sẽ có tiền, chỉ cần họ có chí khí, chỉ cần họ chịu học hỏi. Cho nên chỉ sợ là ngay cả chí khí, ngay cả tâm học hỏi mà họ cũng không có, đó mới thực sự là nghèo. Cho nên, khi đối phương có thái độ như vậy, có khả năng bạn mang tiền đến giúp đỡ thì họ càng lúc càng ý lại, thậm chí càng ngày càng cho rằng đó là lẽ đương nhiên. Có thể chúng ta vốn là muốn giúp đỡ họ nhưng cuối cùng ngược lại đã hại họ.

Vì vậy, giúp đỡ người khác cũng phải dùng trí tuệ của chúng ta, nếu không thì sẽ trở thành dùng tâm thiện làm việc ác. Ví dụ như, đối phương không có cảm giác trách nhiệm đối với gia đình, họ thường ra ngoài uống rượu, rồi đến mượn tiền của bạn, vậy có nên cho họ mượn tiền không? Không được. Nhưng bạn cũng không được đuổi họ đi, vì như vậy sẽ kết oán với nhau. Bạn nên mời họ vào nhà ngồi, chỉ cần bạn rất có nguyên tắc thì họ sẽ không thể đụng đến tiền của bạn. Nhưng ngồi một lát, mỗi lần nói với họ một, hai câu đạo lý làm người, thậm chí kể cho họ một số kinh nghiệm thực tế trong công việc của bạn, hoặc là kinh nghiệm rèn luyện bản thân, nói với họ, để họ có thể tích lũy được những trí tuệ, năng lực làm việc cho chính mình. Đương nhiên nhất định phải chuẩn bị một quyển Đề Tử Quy để tặng cho họ. Người lớn đều rất xem trọng thể diện, bạn không nên nói: “Anh cố gắng học tốt quyển sách này cho tôi, quyển này anh còn

chưa học tốt.” Không nên nói như vậy, chúng ta nói chuyện nên phương tiện khéo léo: “anh có con trai, con trai của anh rất đáng yêu.”, tóm lại bạn lựa lời hay để nói, “con của anh rất đáng yêu, quyển sách này tặng cho con anh học, sau này nhất định sẽ rất có tiền đồ. Nhưng các vị thánh hiền Trung Quốc chúng ta nói, giáo dục là “trên làm dưới noi theo”, cho nên chúng ta là bậc làm cha mẹ thì phải làm tấm gương tốt cho con cái noi theo. Bạn lại không nói họ chưa làm được tấm gương tốt, có đúng không? Khuyến họ làm như vậy, tin rằng từng chút từng chút sẽ khiến cho họ dần dần thay đổi quan niệm. Điều này cũng là đến từ tâm của chúng ta, thực sự tin rằng “người ban đầu, tánh vốn thiện”, vậy thì chúng ta mới đề khởi được tâm chân thành như vậy, tâm bình đẳng như vậy.

Cho nên, chúng ta có “đạo nghĩa về chia sẻ tiền tài”, chữ “tài” này không chỉ là tiền bạc, mà còn chỉ những kinh nghiệm, những trí tuệ của chúng ta. Đợi đến khi họ học được những kinh nghiệm, phương pháp, trí tuệ này rồi, tin rằng họ cũng có thể xây dựng tốt gia đình của chính mình. Cho nên sự giúp đỡ này của bạn, không chỉ giúp họ nhất thời, mà còn giúp cả cuộc đời. Đây là chúng ta bàn đến “đạo nghĩa” và “tín nghĩa” giữa bạn bè mà không cần phải dùng lời nói. Ngoài những nghĩa vụ nên có trong mối quan hệ ngũ luân ra, chúng ta cũng phải hồi tưởng lại, hôm nay có được lời giáo huấn của thánh hiền tốt đẹp như vậy, từ đâu mà có được vậy? Là mồ hôi xương máu của những bậc thánh hiền trong mấy ngàn năm, trải qua rất nhiều khắc cốt ghi tâm, mới lưu lại được những trí tuệ tinh túy này, tuyệt đối không phải ngẫu nhiên mà có. Rất nhiều năm trước, tôi nghe được thầy của tôi là giáo thọ Thích Tịnh Không đang nói một đoạn đạo lý, thầy nói rằng: “Bốn nền văn minh cổ đại lớn trên thế giới, hiện giờ chỉ còn lại có một.” Đó là nền văn minh nào vậy? Trung Quốc. Câu trả lời chính xác. Có phải là lão tổ tông của bốn nền văn minh cổ đại lớn này đi đến trước mặt thần linh, sau đó thần linh nói: “Nào, hãy bốc thăm đi, ai bốc được thăm không bị diệt vong thì nền văn minh sẽ không bị diệt vong không? May mắn là tổ tiên người Trung Quốc bốc được thăm đó, thật tốt quá, không bị diệt vong rồi. Có phải là như vậy không? Có quả ắt có nhân. Vì sao các nền văn minh cổ đại khác bị diệt vong? Vì sao Trung Quốc không bị diệt vong? Hoàn toàn không phải ngẫu nhiên. Vì vậy, đoạn tự thuật này của sư trưởng, đã khiến toàn bộ sức chú ý của tôi đều tập trung lại, bởi vì từ trước đến nay tôi chưa từng nghĩ đến vấn đề này.

Tiếp đó sư trưởng nói, bởi vì tổ tiên đã biết quá nhiều về cuộc đời, ví dụ câu “đời người 70 xưa nay hiếm”. Rất nhiều người sống đến 40 tuổi, 50 tuổi đột nhiên quay đầu nhìn lại chặng đường mấy chục năm đã đi qua, đột nhiên họ sẽ có

sự cảm khái, họ nói: “Nếu như để tôi làm lại cuộc đời một lần thì nhất định tôi sẽ không phạm nhiều sai lầm như vậy.” Nếu như cuộc đời lúc nào cũng có sự tiếc nuối như thế, vậy thì không viên mãn. Cho nên, bởi vì tổ tiên Trung Quốc biết được rằng nếu như trí tuệ không được truyền thừa lại thì cuộc đời của mỗi người có thể đều phải tìm tòi lại từ đầu. Cho nên vì yêu thương con cháu đời sau của mình, thậm chí yêu thương cả nhân loại nên họ mong muốn đem trí tuệ mấy ngàn năm truyền thừa lại cho đời sau, để không bị gián đoạn, nên họ đã phát minh ra một công cụ để truyền thừa trí tuệ, gọi là “văn ngôn văn”.

Một người có thể làm được việc vô cùng vĩ đại như vậy, nhất định đều là bắt đầu từ một niệm tâm của người đó. Cho nên có tấm lòng từ ái như vậy thì sẽ có được phương pháp tốt. Lão tổ tông của chúng ta quan sát thấy được, nếu không tách riêng ngôn ngữ và chữ viết ra thì sẽ không truyền thừa lại được. Ví dụ chúng ta suy nghĩ thử xem, La Mã có lưu lại chữ viết không? Có. La Mã vẫn còn lưu lại rất nhiều tác phẩm văn chương, nhưng hiện tại ai đọc? Các nhà sử học chưa chắc đã đọc hiểu, còn các nhà khảo cổ học nữa. Những vùng thuộc lưu vực Lưỡng Hà này có lưu lại chữ viết không? Có. Nhưng hiện nay chẳng có mấy người đọc hiểu được, ngay cả chữ viết cũng đọc không hiểu thì nghĩa lý trong đó càng không thể hiểu được. Cho nên tôi đã từng trò chuyện với một người bạn, anh ấy nói anh ấy xa quê hương hơn 20 năm, khi trở về nói chuyện với bạn bè người thân thì có rất nhiều từ ngữ anh ấy nghe không hiểu, hoặc là tôi nghe không hiểu. Cho nên ngôn ngữ 20 năm sẽ có thay đổi nhỏ, 200 năm thì sẽ thay đổi lớn. Giả như viết văn chương và lời bạn nói hoàn toàn giống nhau, vậy văn chương mà người 2.000 năm trước viết thì bạn có khả năng đọc hiểu được không? Bạn chắc chắn đọc không hiểu. Cho nên hiểu được điều này, nên tất cả văn chương viết ra đều không dùng ngôn ngữ thời đó, mà dùng cái nào? Dùng “văn ngôn văn”. Vì vậy mấy ngàn năm nay, tất cả văn chương trí tuệ đều là dùng “văn ngôn văn” viết ra. Khi chúng ta hiểu được “văn ngôn văn” thì chúng ta có thể trực tiếp làm đệ tử của Khổng lão phu tử của hơn 2.000 năm trước, cũng có thể làm đệ tử của Mạnh phu tử. Vì vậy, “văn ngôn văn” có thể siêu việt thời gian và không gian để [giúp chúng ta] học tập trí tuệ của thánh hiền, “văn ngôn văn” là ân đức lớn nhất mà tổ tiên chúng ta dành cho con cháu đời sau.

Khi tôi nghe đến đây thì trong lòng thấy rất hồ thẹn. Bởi vì môn ngữ văn của tôi luôn không tốt, khi tôi học trung học phổ thông, vào giờ “văn ngôn văn” thì tôi thường ngủ gục. Bỗng nhiên nghe xong những lời này, cảm thấy tổ tiên đã dùng sinh mạng của mình để thành tựu chúng ta, vậy mà chúng ta lại vứt vào đâu?

Vút vào trong thùng rác. Vì vậy ngay lúc đó tôi đã rơi nước mắt, đây là những giọt nước mắt xấu hổ. Bình thường bạn bè bung ly trà giúp chúng ta, chúng ta liền cảm ơn rối rít, nhưng tổ tiên đã mấy ngàn năm dùng sinh mạng để thành tựu con cháu đời sau thì chúng ta lại nhìn mà không thấy. Vì vậy, lúc đó tôi đã khởi lên một ý nghĩ là nhất định phải cố gắng học cổ văn, cố gắng học tập kinh điển của thánh hiền. Sau đó bắt đầu mở quyển Đệ Tử Quy, mở quyển Luận Ngữ ra, đột nhiên cảm nhận được hình như không khó như trước đây, dường như khoảng cách giữa tôi và kinh điển như thế nào? Kéo lại gần hơn, đọc câu nào thấy hoan hỷ câu đó. Tại sao lại nghĩ được sâu xa như vậy? Nhìn xa thấy rộng. Vì sao trước đây cảm thấy rất khó? Vì sao sau khi rơi nước mắt xong thì thấy không khó? Cho nên tôi từ chuyện này cũng thể hội được một câu giáo huấn, gọi là “hết thầy pháp từ tâm tướng sanh”. Cho nên thưa các bạn, chướng ngại là ở đâu vậy? Ở tâm. Bản thân cảm thấy rất khó thì nó sẽ rất khó. Khi bạn buông xuống chướng ngại này thì nó sẽ không khó. Thế nên, đích thực khi một niệm tâm đó của chúng ta sám hối thì một niệm tâm đó sẽ thực sự đề khởi sứ mạng, sẽ rất tương ưng với những kinh điển này. Cho nên thưa các bạn, tôi có thể học tốt “văn ngôn văn” thì các bạn nhất định sẽ học tốt hơn tôi.

Phương pháp học “văn ngôn văn” cũng rất đơn giản. Thầy Lý Bình Nam đã từng nói: “Chỉ cần bạn có thể học thuộc 50 bài cổ văn thì bạn có thể đọc được văn ngôn văn. Nếu bạn có thể thuộc 100 bài cổ văn thì bạn có thể viết được văn ngôn văn.” Vậy 50 bài cổ văn có khó không? Không khó. Đệ Tử Quy là mấy bài? Không nhiều vậy đâu, Đệ Tử Quy chúng ta tính là sáu bài, Nhập hiếu, Xuất để, Cẩn, Tín, Phiếm ái, Thân nhân thì tương đối ngắn, nên tính cùng Dư lực học văn, tính là sáu. Bạn đọc Hiếu Kinh có mười tám chương, thực ra đọc 50 bài cổ văn không khó, 100 bài cũng không khó, quan trọng nhất là phải bền lòng, “thời hạn dài, gắng chăm chỉ, công phu đủ, tắc liền thông”. Cho nên một tuần chúng ta có thể học thuộc 300 chữ là được, 300 chữ không nhiều. Đệ Tử Quy là 1.080 chữ, mỗi tuần chúng ta học thuộc 300 chữ thì một năm có thể học thuộc được bao nhiêu chữ? Hơn 10.000 chữ, như vậy thì thực lực sẽ vô cùng hùng hậu. Vì vậy, thành tựu thực sự đều nằm ở chỗ kiên trì lâu dài, chỉ cần bạn có thể kiên trì một đến hai tháng thì đảm bảo bạn nhất định sẽ càng học càng thích. Bởi vì nghĩa lý của “văn ngôn văn” vô cùng sâu rộng, mỗi lần bạn đọc nhất định sẽ có chỗ ngộ khác nhau. Tùy theo thực tiễn của chúng ta, tùy theo sự khai mở trí tuệ của chúng ta, mà có thể lãnh thọ càng sâu càng rộng.

Cho nên, hôm nay chúng ta là con cháu Viêm Hoàng, chúng ta có tín nghĩa, có đạo nghĩa thì nên truyền thừa những trí tuệ này lại. Muốn truyền lại thì trước tiên phải như thế nào? Thừa. Gọi là “kế thừa ngày trước, mở lối ngày sau”, không có “thừa” thì không có cách nào “truyền” được, không có thừa thì sẽ truyền sai. Vì vậy, chúng ta đã có sứ mệnh này, thì phải cố gắng bắt đầu làm từ bản thân. Có rất nhiều bạn bè nói với tôi: “Thầy Thái à! Phải giống như thầy mới có thể làm được.” Thực ra đây đều là phân biệt. Đại Học dạy bảo chúng ta, dạy rằng: “Thời xưa, người muốn làm sáng minh đức trong thiên hạ thì trước tiên phải trị quốc; muốn trị quốc thì trước tiên phải tề gia; muốn tề gia thì trước tiên phải tu thân; muốn tu thân thì trước tiên phải chánh tâm; muốn chánh tâm thì trước tiên phải thành ý; muốn thành ý thì trước tiên phải trí tri, mà trí tri là ở chỗ cách vật.” Cho nên đã chỉ ra toàn bộ phương pháp “tu thân, tề gia, trị quốc, bình thiên hạ”, có quy định ngành nghề nào mới có thể làm được không? Không có. Mọi ngành nghề, mọi lứa tuổi đều có thể làm được. Vì vậy, trước tiên phải bắt đầu làm từ “cách vật trí tri”. “Cách vật” là ngăn cản, trừ bỏ đi vật dục, trừ bỏ đi những thói quen xấu, có thể làm được ngay lúc đó. Khi dục vọng của chúng ta nhạt dần thì tâm trí sẽ sáng suốt, tự nhiên sẽ thành ý chánh tâm. Bắt đầu sửa đổi từ lời nói, hành vi của chính mình. Khi chúng ta sửa đổi thì gia đình cũng sẽ thay đổi, nơi làm việc cũng sẽ thay đổi. Như vậy thì bạn mới là học trò ngoan của Không lão phu tử, là hình ảnh tốt của giáo dục thánh hiền Trung Quốc chúng ta. Vì vậy mỗi người ở trong thời đại lớn này, đều có thể làm tròn chức trách của con cháu Viêm Hoàng.

Từ trong quan hệ ngũ luân chúng ta đã tìm được vai trò của đời người, định vị của đời người. Khi đôi chân chúng ta đứng vững thì tự nhiên có thể bước đi vững vàng, từng bước một làm cho cuộc đời đi được trọn vẹn thiết thực, bước đi một cách có giá trị. Chúng ta đọc kinh văn, cùng nhau đọc một chút:

Phàm nói ra, tín trước tiên, lời đối trá, sao nói được. Nói nhiều lời, không bằng ít, phải nói thật, chớ xảo nịnh. Lời gian xảo, từ dơ bẩn, thói tầm thường, phải trừ bỏ.

“Phàm nói ra, tín trước tiên.” Cho nên chúng ta nói lời phải giữ lấy lời, đối với lời của mình đã nói ra tuyệt đối phải để ở trong lòng, phải thực hành, phải thực hiện. Vào thời Xuân Thu có một người tên là Quý Trát, Quý Trát người nước Ngô. Có một lần, quân vương sai ông đi sứ sang nước Lỗ, trên đường đi, Quý Trát phải đi qua nước Tề. Chúng ta nói vào thời Xuân Thu có rất nhiều quốc gia, gọi là “tám trăm chư hầu”, vì vậy trên đường đi ông cũng phải đi qua một số nước

thì mới đến được nước Từ. Quốc quân nước Từ mời Quý Trát dùng cơm, mở tiệc chiêu đãi ông. Khi ông ngồi xuống dùng cơm, quốc quân nước Từ không nhìn mặt Quý Trát, mà luôn nhìn chăm chăm vào thanh bảo kiếm ông mang trên người. Bởi vì thanh bảo kiếm đó vô cùng trang nghiêm, nên quốc quân nước Từ không giấu được sự yêu thích của mình dành cho thanh bảo kiếm đó. Trong lòng Quý Trát liền nghĩ: “Ông ấy rất thích thanh bảo kiếm này của mình”, nhưng trước đây bảo kiếm tượng trưng cho điều gì? Thân phận. Vì vậy, đi sứ sang nước khác thì việc mang theo kiếm này là lễ nghi bắt buộc, nên lúc đó ông không thể tặng cho quốc quân được, mà phải đợi đến khi hoàn thành xong nhiệm vụ mới có thể tặng cho quốc quân. Trong lòng Quý Trát đã khởi lên ý nghĩ như vậy. Sau khi đi sứ sang nước Lỗ suôn sẻ, trở về lại đi ngang qua nước Từ, ông liền đi viếng thăm quốc quân nước Từ, định đem thanh bảo kiếm tặng cho quốc quân.

Thật không may, trong khoảng thời gian này thì quốc quân nước Từ đã băng hà, sau khi Quý Trát biết được, liền đến trước ngôi mộ của quốc quân tế bái. Cúng tế xong, ông tiện tay treo thanh bảo kiếm lên cây cạnh bên ngôi mộ, rồi ra về. Tùynh của ông liền gọi lại: “Thưa chủ nhân! Ngài làm vậy có thái quá không, bởi vì ngài chưa từng hứa tặng thanh kiếm này cho quốc quân nước Từ. Hơn nữa, dù cho ngài có hứa tặng cho ông ấy, nhưng ông ấy cũng đã qua đời rồi.” Quý Trát liền nói với thuộc hạ của mình: “Trong lòng ta đã hứa tặng cho ông ấy từ lâu rồi, sao có thể vì ông ấy đã qua đời mà làm trái với tâm của ta?” Cho nên đã nói ra một câu rất cảm động: “Ban đầu tâm ta đã hứa tặng cho ông ấy, sao có thể lấy lý do ông ấy đã qua đời để rồi làm trái với tâm ta”, sao có thể lấy lý do đã chết để làm trái với tâm ta? Làm trái lời hứa của ta? Vì vậy, chữ tín của người xưa không chỉ về mặt ngôn ngữ, mà ngay cả ý nghĩ họ cũng không muốn làm trái, không muốn làm trái người khác, cũng không muốn làm trái với lương tâm của chính mình. Cho nên nhìn thấy người xưa thì chúng ta cần phải cố gắng học tập theo họ.

Vào năm kia, tôi đã ở nhà cô Dương Thục Phân nửa năm, có một buổi sáng cô nói với tôi: “Hôm qua cô nằm mộng thấy cô đi đến một cái hầm đất rất sâu.” Hầm đất thì đều như thế nào? Một mảng tối đen. “Kết quả khi đi vào thì thấy có rất nhiều tủ sách, mở tủ sách ra, trên mỗi quyển sách đều có một lớp bụi dày đặc. Phủi sơ lớp bụi thì thấy đó là Tứ Thư, Ngũ Kinh.” Cô Dương nằm mơ như vậy, cô liền khởi lên ý nghĩ: “Cuộc đời này của mình nhất định phải tận lực hoằng truyền văn hóa.” Bởi vì có tâm niệm như vậy, nên cô không muốn làm trái với tâm này, sau đó có cơ hội đến Hải Khẩu để phát triển, cô liền dẫn tôi đi cùng. Lại

bởi vì đi đến thành phố Khúc Phụ, tỉnh Sơn Đông, cô càng nhận thức được văn hóa đã bị suy thoái quá trầm trọng, vì vậy ở Bắc Kinh, cô lập trang web *Đại phương quảng văn hóa công ích*. Cho nên chữ tín mà cô giữ không phải là giấy trắng mực đen, cũng không phải là lời hứa với bất kỳ ai, mà là lời hứa với lòng mình, hứa hẹn với chính mình.

Những quyển sách bám đầy bụi này, phải nhờ vào mỗi người con cháu chúng ta dùng sự chân thành để phủi sạch sẽ. Không những phủi sạch sẽ, mà còn phải thế nào? Mở chúng ra mà chăm chỉ đọc. Tiếp đó thì sao? Rồi cố gắng thực hành. Không thể chỉ đọc, mà phải thực hành. Chúng ta hồi tưởng lại một chút, trước đây “văn ngôn văn” bị phế bỏ, nguyên nhân là do không có ai đọc “văn ngôn văn” phải không? Có đúng không? Không đúng. Trái lại, những người đọc rất nhiều “văn ngôn văn” đã khởi xướng việc phế bỏ “văn ngôn văn”. Vì vậy, đọc sách nhiều chưa chắc có được lợi ích. Cho nên Đệ Tử Quy nói: “Không thực hành, chỉ học văn, tăng phù phiếm, thành người gì.” Những thạc sĩ Trung văn, tiến sĩ Trung văn là dùng để tăng trưởng sự phù phiếm, dùng để đem lại danh văn lợi dưỡng cho họ. Khi họ không thực hành thì họ cảm thấy những đạo lý hiểu được đó là trống không, là hư giả, cho nên lâu dần thì lời nói và hành động ngày một xa rời nhau. Khi họ đi dạy văn hóa Trung Quốc thì trong tâm người được dạy sẽ cảm nhận như thế nào? “Nói một đằng, làm một nẻo”, đây không phải là hoàng dương văn hóa, mà là gì? Hủy báng văn hóa.

Cho nên “văn ngôn văn” thực sự đã gặp phải kiếp nạn lớn như vậy, vấn đề không phải ở những người phế bỏ “văn ngôn văn”. Những người phế bỏ đó chỉ là mồi dẫn lửa, nguyên nhân thực sự là ở đâu? Chúng ta phải tìm ra nguyên nhân thực sự, không nên đùn đẩy trách nhiệm ra ngoài. Nguyên nhân thực sự ở chỗ người đọc sách không làm được “lời nói đi đôi với việc làm”. Nếu người đọc sách đều có thể biểu diễn ra được Đại Học, Trung Dung, Đệ Tử Quy, thì tất cả những người tiếp xúc với họ liệu có hủy bỏ văn hóa không? Không thể nào. Thậm chí còn như thế nào? Bắt đầu làm theo. Cho nên, chúng ta xem mấy ngàn năm nay, những người phụng hành lời dạy bảo của thánh hiền đều được vạn dân ủng hộ và yêu mến. Như ở Hải Khẩu vào thời nhà Minh xuất hiện một vị quan nổi tiếng là Hải Thụy, chúng ta đều đã nghe qua câu chuyện *Hải Thụy bãi quan*. Tôi đi đến một nơi nào đó thì luôn có thói quen đi thăm viếng những danh nhân, những người được lưu danh sử xanh trong lịch sử. Bởi họ đều dùng tâm của mình để viết nên lịch sử, đều dùng tâm của mình phụng hiến cho quốc gia xã hội. Chúng ta đều có thể “thấy việc thiện, liền nghĩ bằng”, cũng có thể hiểu được những ảnh

hưởng sanh ra một cách âm thầm trong khu vực này. Cho nên, khi tôi vừa đi đến mộ của Hải Thụy, đã nhìn thấy hai hàng chữ vô cùng chấn động. Hải Thụy nói rằng: “Thịt nát xương tan cũng chẳng màng, chỉ lưu thanh bạch tại nhân gian.” Thưa các bạn, từ hai câu nói này của ông ấy bạn có thể cảm nhận được ông là người có đức hạnh như thế nào? Vô cùng thanh liêm.

Cho nên khi tôi thấy được khí tiết như vậy của Hải Thụy, lại xem xong lời giới thiệu về cuộc đời ông thì rất cảm động. Bởi vì chỉ cần Hải Thụy đến nơi nào đó làm quan, thì tất cả những quan lại tham ô và cường hào ác bá nơi đó, mặc dù ông vẫn chưa đến nhưng những người này đều nhanh chóng chuồn mất, bởi vì họ biết Hải Thụy là người cương trực công chính. Vì vậy, chỉ cần ông đến nơi nào thì nhân dân nơi đó đều khắp chốn mừng vui. Như vậy, một người thực sự làm ra được lời dạy bảo của thánh hiền thì liệu họ có bị phản đối không? Đó là chuyện không thể nào. Sau cùng Hải Thụy nhậm chức ở Nam Kinh và qua đời tại đây. Sau khi ông qua đời, người Trung Quốc vô cùng xem trọng “lá rụng về cội”, nên đã đưa Hải Thụy từ Nam Kinh về Hải Nam. Khi linh cữu di chuyển từ Nam Kinh đi thì tất cả dân chúng đều mặc tang phục, như cha mẹ mất, đau buồn giống như mất đi cha mẹ vậy. Cho nên từ chỗ này chúng ta thấy được, người chính nghĩa thì được ủng hộ nhiều, những người thực sự nỗ lực thực hành chính đạo thì chắc chắn sẽ được lòng dân. Cho nên, tại sao văn hóa “văn ngôn văn” của chúng ta bị phế bỏ, không nên trách người khác, mà nên trách tất cả những người đọc sách thánh hiền chúng ta không cố gắng diễn ra. Cho nên hiện giờ chúng ta chỉ cần học câu nào làm câu đó, tin rằng nhất định có thể xoay chuyển được sự hiểu lầm về văn hóa của người đời. Hơn nữa, còn tiến thêm một bước là bắt đầu thực hành theo, bắt đầu học tập noi gương theo. Cho nên, khi trong tâm chúng ta khởi lên tâm muốn đền đáp công lao cho gia đình, cho xã hội, cho tổ tiên thì chúng ta phải luôn tuân thủ lời hứa của mình.

Lời nói cũng không thể chọn lựa đối tượng, giữ chữ tín thì nhất định phải không lừa già dối trẻ. Không chỉ làm nghề buôn bán mới không lừa già dối trẻ, mà phải nên đối với tất cả mọi người, hễ nói ra rồi đều phải làm được, nếu không thì trước tiên bạn hãy suy nghĩ thật kỹ rồi mới nhận lời, gọi là: “Việc không hợp, chớ dễ nhận, nếu dễ nhận, tiến lui sai.” Chỉ cần suy nghĩ kỹ, đã nhận lời rồi thì không được hối hận. Thời nhà Hán có một vị Thái Thú tên là Quách Cấp, đúng lúc ông đi ngang qua khu vực do ông quản lý, đến khu vực này thì có rất nhiều em nhỏ, mấy chục em nhỏ vây quanh ông chào hỏi, các em nhỏ rất hồn nhiên hỏi: “Thưa Thái Thú! Lần sau khi nào ngài mới đến chỗ chúng con nữa?” Quách Cấp

cũng rất cung kính với các em nhỏ đó, những lời các em nhỏ nói ông cũng không thờ ơ. Ông bắt đầu tính, có thể một ngày nào đó trong vài tháng sau ông sẽ lại đến nơi này tuần tra. Cho nên ông nói với các em nhỏ là sẽ đến vào ngày tháng đó, các em nhỏ vui vẻ tiễn ông đi xong thì giải tán.

Kết quả lần sau khi ông đến nơi này tuần tra, đúng lúc sớm hơn một ngày so với ngày ông đã hẹn với các em nhỏ. Cho nên tùy tùng của ông rất tự nhiên muốn tiến vào, ông liền nói: “Không được. Ta đã hẹn với các bạn nhỏ rồi, cho nên hôm nay chúng ta sẽ nghỉ một đêm trong đình hoang ở ngoại thành.” Đợi đến đúng thời gian đã hẹn với các em nhỏ thì Quách Cấp mới tiến vào. Kết quả, đúng như dự đoán, các em nhỏ cũng đang ở đó đợi ông. Cho nên Hán Quang Vũ Đế rất kính trọng Quách Cấp, còn khen ông là “Thái thú hiền lương tín tốt cùng”, thánh tín của ông đã đạt đến tột đỉnh, không có khiếm khuyết. Sau này Quách Cấp sống đến 86 tuổi, không bệnh mà qua đời. Vì vậy, chữ tín của chúng ta cũng sẽ không phân biệt tuổi tác, thậm chí cũng không phân biệt già trẻ, sang hèn. Đối với người của bất cứ ngành nghề nào thì chúng ta cũng đều không ngạo mạn, đều giữ đúng lời hứa của chúng ta.

“Phàm nói ra, tín trước tiên, lời dối trá, sao nói được.” Nếu như chúng ta không giữ chữ tín, còn viện cớ; “trá” là lừa dối, “dối” là lời ngon tiếng ngọt để che giấu sự thất tín của mình, như vậy có thể tạo thành “nếu che giấu, lỗi chồng thêm”. Đến sau cùng mọi người lại biết được bạn không muốn thừa nhận sự thất tín của mình, vậy thì danh tiếng của bạn có thể sẽ càng ngày càng kém. Đương nhiên, trời có giông tố bất ngờ, người có họa phước sớm chiều. Cũng có thể bạn thực sự rất muốn giữ chữ tín, nhưng trong cuộc đời sẽ xuất hiện một số tình huống khiến cho bạn không cách nào giữ chữ tín được, lúc đó chúng ta phải làm sao? Việc thế gian có một chữ có thể giải quyết được, đó là chữ “thành”. Chúng ta thành khẩn nói ra, bởi vì hôm nay họ thực sự hiểu được tình huống của bạn, lại hiểu được thành ý của bạn thì họ cũng sẽ nhượng bộ, bởi vì dù ép bạn thế nào đi chăng nữa thì cũng như thế nào? Không ích gì. Nhưng nếu bạn tiếp tục che giấu thì họ sẽ càng phẫn nộ, càng lúc càng không vui, đến lúc đó sẽ rất khó giải quyết.

Vì vậy, đã hứa với người khác thì tuyệt đối không được trì hoãn, càng trì hoãn thì càng khó giải quyết. Tôi có một người bạn, người thân của anh ấy mắc nợ rất nhiều. Anh ấy cũng có trách nhiệm muốn đi trả tiền, bản thân anh ấy rất căng thẳng, sợ thái độ của đối phương không tốt. Sau đó bạn của anh ấy khuyên anh ấy rằng: “Anh nên thành khẩn nói chuyện với họ: tôi chỉ có vậy, bây giờ các anh có làm gì đi nữa, ví dụ như báo thù ghê gớm hơn nữa thì các anh không được

lợi ích gì, tôi cũng không có lợi ích gì. Bây giờ tôi thành khẩn đến trả tiền, mỗi tháng tôi sẽ trả cho các anh khoảng bao nhiêu đó.” Anh thành khẩn nói với họ như vậy, sau đó kết quả cũng rất thuận lợi. Vì vậy, cách xử sự làm người ở thế gian, chúng ta không nên cho là quá phức tạp, nên dùng “thành tín” để đối xử.

Câu tiếp theo: *“Nói nhiều lời, không bằng ít, phải nói thật, chớ xảo nịnh.”* Có câu là “nói nhiều ắt sai”, thực sự không nên nói thao thao bất tuyệt. Bởi vì khi bạn thao thao bất tuyệt thì sẽ có rất nhiều lời vẫn chưa được suy nghĩ kỹ mà đã thê nào? Có thể đã nói ra rồi. Kết quả khi vừa nói ra thì thế nào? Không thể thu lại được. Vì vậy Khổng lão phu tử mới nói: “Nghĩ ba lần rồi hẵng làm, nghĩ ba lần rồi hẵng nói”, cho nên lời nói cũng phải cẩn thận. Trong kinh Dịch có nhắc đến: “Người phước đức thì ít lời, người hấp tấp thì nhiều lời.” Người phước đức thì lời nói như thế nào? Ít, người hấp tấp thì nói rất nhiều, bởi vì khi bạn nhìn thấy một người thao thao bất tuyệt thì tâm của họ có an hay không? Bất an, rất hấp tấp, không có cảm giác an toàn. Khi một người ở trong tâm cảnh như vậy thì rất dễ nói sai, rất dễ đắc tội người khác. Tâm của bạn loạn, tục ngữ nói là “họa đến dồn dập”, đó đều là do tâm không làm chủ được nên mới phạm lỗi hết lần này đến lần khác, thế nên tâm phải tĩnh lại. Khi nói ít thì tâm tương đối ôn hòa, khi tâm con người ôn hòa thì đối với hoàn cảnh sống, với những chuyện xảy ra đều có thể quan sát, quán chiếu một cách rõ ràng sáng tỏ, cho nên không dễ bị phạm sai lầm.

Thưa các bạn! Không nên nghe xong đoạn này thì quay về không nói chuyện nữa. Khi cần nói thì chúng ta vẫn phải nói. Giống như tôi lúc nhỏ rất nhiệt tình, phía sau còn thêm hai chữ “quá mức” nữa. Vì vậy, khi thấy người khác không siêng năng học tập, tôi liền nói oang oang bên tai họ, họ nghe tới mức đầu sắp như thế nào? Sắp choáng váng luôn, nhưng chúng ta lại không có độ nhạy bén, phải biết dừng lại đúng lúc. Khi học trung học phổ thông, rất nhiều bạn học đều có bạn gái, tôi thì không có bạn gái. Tại sao vậy? Bởi vì các bạn học đó đều không thích nói chuyện, gương mặt thì nhìn có vẻ rất lạnh lùng. Rất lạnh lùng, hình như sẽ dễ làm quen với bạn gái. Thế nên, tôi bắt đầu giả bộ lạnh lùng, cũng không nói chuyện, cả ngày không nói lời nào. Kết quả tôi kiên trì một thời gian, nhưng sau khi kiên trì được một ngày thì tôi nói: “Thôi bỏ đi! Vẫn là chính mình thì tốt hơn.”

Khi người khác thực sự cần chúng ta thì chúng ta nhất định tận tâm tận lực hướng dẫn họ, khuyên bảo họ. Nhưng khi thời cơ chưa chín muồi thì thực sự cũng không nên nói quá nhiều, vì như vậy có thể khiến người khác phiền não. Vì vậy

giữa sự tiến thoái này, nhân duyên chín muồi hay chưa, điều này cũng không phải dùng lời nói thì có thể nói rõ được, mà cần các bạn tự mình tích lũy kinh nghiệm. Có thể dùng một phương pháp của Mạnh phu tử, gọi là “nhìn vào con người của họ”, ví như bạn nói với họ rằng Đệ Tử Quy rất quan trọng, sau đó nêu ra vài câu kinh văn “mũ quần áo, để cố định”, vì điều này có liên quan trực tiếp đến khả năng làm việc của con cái bạn. Khi bạn nói như vậy thì mắt của họ liền sáng ra, tỏa sáng. Đến đây thì bạn có nên nói: “Được rồi! Hôm nay nói năm phút là được rồi, tôi đi về đây.” Làm như vậy có được không? Như vậy là không tùy duyên. Khi nhân duyên chín muồi thì chúng ta có thể thuận theo tình thế mà làm. Bạn nói chuyện với một người khác, nói được năm phút, mà ánh mắt họ lơ đãng thì bạn có nên nói hai tiếng đồng hồ không? Có nên không? Vậy thì quá phan duyên. Vì vậy, phải luôn quan sát trạng thái của nhân duyên, nhân duyên là trạng thái động chứ không phải trạng thái tĩnh. Giả như chúng ta học kinh văn đều học thành trạng thái tĩnh, vậy thì học khờ rồi.

“Nói nhiều lời, không bằng ít.” Cho nên nói nhiều không bằng nói ít, nhưng khi nói thì nhất định phải nói lời tốt, đều có thể lợi ích người khác, gọi là nói lời có ích, nói lời êm dịu, khiến cho người khác nghe xong thấy rất dễ chịu; nên nói lời thành thật, nên nói lời trí tuệ để thành tựu người khác. Có một lần tôi nhận được điện thoại của một cô bạn gọi tới, nghe điện thoại thì thấy khóc sụt sùi, nghe cô ấy kể chồng cô có rất nhiều lỗi lầm, mười tội trạng lớn đều liệt kê ra hết. Đợi cô ấy nói xong, tâm tư tương đối bình ổn lại, tôi liền nói với cô: “Bạn đã có con cái rồi thì nên cố gắng chăm sóc gia đình cho tốt. Trong đời sống gia đình, bạn cần phải giữ một thái độ, đó là tất cả mọi người làm như thế nào thì đó là chuyện của họ, trước hết bạn nên nhìn lại mình, họ đúng hay không đúng là chuyện của họ, mình đúng hay không mới là điều quan trọng nhất. Vì vậy, trước tiên không nên nhìn lỗi lầm của chồng, mà phải nên nhìn lại bản thân mình trước, mình làm vợ đã làm tốt chưa, mình làm mẹ đã làm tốt chưa, mình làm dâu đã tròn bổn phận chưa? Nếu chúng ta chưa làm tốt, mà còn đi nói người khác thì mình cũng giống như những người khác, vậy chúng ta đâu có tư cách mà ở đó tức giận, la mắng họ? Không phải chúng ta cũng giống họ sao? Chửi mắng họ không phải là chửi mắng chính mình sao, có đúng không? Bạn mắng họ là bởi vì họ không làm tròn trách nhiệm, nhưng bản thân chúng ta cũng chưa làm tròn trách nhiệm mà.”

Vì vậy, khi một người có thể quay lại kiểm điểm từ bản thân trước thì tâm sẽ bình tĩnh lại rất nhiều. Do tâm bình tĩnh lại, do tâm trách nhiệm đó mà dần dần

sẽ khiến cho người chồng sanh tâm hổ thẹn. Vì vậy con người, hiện nay có rất nhiều tình huống trong gia đình càng ngày càng phức tạp, càng ngày càng nghiêm trọng, thường khi gặp chuyện đều sẽ hành động theo cảm tính. “Họ làm như vậy thì tôi cũng dám”, đều là dùng sự báo thù như vậy, cuối cùng gia đình tan nát, con cái cũng chịu tai ương, vì vậy chúng ta nên dùng lý trí để xử sự. Khi tôi nói xong, cô bạn này liền nói: “Thầy Thái à! Trước khi gọi điện cho thầy, tôi đã gọi điện cho mấy người bạn, (tức là người bạn đồng nghiệp này của tôi cũng gọi cho mấy người bạn nữ), cô ấy nói: nhưng đáp án của họ đều khác với thầy, họ đều nói thời kỳ không bình thường thì nhất định phải dùng thủ đoạn không bình thường.” Họ đều không biết người xưa có câu: “Thà phá bỏ mười cây cầu, chứ không phá vỡ một cuộc hôn nhân”, cầu gãy rồi vẫn có thể xây lại, còn hôn nhân nếu như tan vỡ rồi, gương vỡ thì như thế nào? Rất khó lành lại được, những mảnh gương vỡ đó nhặt lên cũng không ghép lại được như cũ. Vì vậy, lời nói phải cẩn thận. Nếu lúc này bạn kiến nghị với họ: “Người đàn ông như vậy thì nên ly hôn đi.” Tới lúc đó cô ấy hành động theo cảm tính, liền ly hôn. Sau đó hồi hận, năm lần bảy lượt gọi điện tới: “Đều do bạn hại tôi.” Tôi thấy bạn cả đời này đều sẽ cảm thấy rất khó chịu, lại nhìn thấy con cái của cô ấy, đợi con cái của cô ấy nói: “Đều tại chú hại.” Vậy có thể mỗi ngày bạn đều không ngủ được.

Do đó, khi chúng ta nói chuyện với người khác, nhất định phải nắm vững một nguyên tắc, bạn nắm vững nguyên tắc này thì bạn bè của bạn chắc chắn sẽ coi bạn như tri kỷ. Là nguyên tắc gì vậy? Chỉ cần khi tán gẫu với bạn bè, nói đến chuyện công việc gia đình, nhất định phải để cho họ tự mình phản tỉnh. Khi bạn hướng dẫn họ tự tìm vấn đề nơi bản thân họ thì mới thực sự hóa giải vấn đề. Thường khi họ phản tỉnh thì tâm họ sẽ ôn hòa lại. Vì vậy, cho dù họ có làm theo lời của bạn hay không, nếu họ không làm theo lời của bạn thì một thời gian sau họ sẽ nói: “Anh nói rất đúng!” Nếu họ thực sự làm theo lời của bạn thì họ sẽ đến trước mặt bạn để cảm ơn: “Ôi cảm ơn bạn, nhờ bạn mà tôi không hành động theo cảm tính.” Thậm chí có khả năng vợ của họ cũng đến cảm ơn bạn, đều có thể.

Cho nên, chúng ta nắm vững nguyên tắc này, bởi vì khi con người nói chuyện với nhau, thường rất dễ bị lây cảm xúc, ảnh hưởng bởi cảm xúc. Nhưng phải nhớ kỹ, không thể nghe lời từ một phía, không nên nghe lời của một bên. Bạn có tin là khi vợ chồng cãi nhau, phiên bản kẻ ra đa phần thế nào? Hoàn toàn là hai bên đều đúng, vậy thì ai đúng? Nhất định có một chân tướng sự thật. Con người thường hay đứng trên góc độ của mình mà nhìn sự việc, vì vậy bạn không nên nghe người chồng nói thế này, thì bạn liền bị ảnh hưởng bởi lời nói của người

chồng, rồi đối với vợ của anh ta có cách nhìn vào trước là chủ, như vậy sẽ mất đi sự khách quan. Vì vậy, bạn nghe thì nghe, nhưng từ trong đó cũng phải phân biệt lời nào là đúng, lời nào là sai. Sau đó trong lúc kể lại thì bạn nói với họ: “Vợ của anh như vậy là kết quả, vậy nguyên nhân là do đâu?” Câu này có dễ dùng không? Anh ấy mới bình tĩnh lại. Hôm nay vợ anh ấy nổi nóng, có thể chỉ là mồi dẫn lửa, oán khí đó đã được tích lũy bao lâu rồi mà anh ấy đều không biết, anh ấy chỉ biết ở đó tức giận cả buổi: “Tại sao cô ta có thể mắng tôi?” Anh ấy không biết đằng sau khẩu khí đó đã dồn nén năng lượng bao lâu rồi, cho nên bạn hướng dẫn anh ấy biết được nguyên nhân do đâu như vậy thì anh ấy mới biết đặt mình vào hoàn cảnh của người khác mà nghĩ cho đối phương. Bởi vậy mới lấy hòa làm quý, nói chuyện với người khác tuyệt đối không gây ra tranh chấp, bất hòa.

“Nói nhiều lời, không bằng ít, phải nói thật, chớ xảo nịnh.” Sự thật như vậy thì chúng ta nên trực tiếp nói ra, tuyệt đối không được viện cớ, tuyệt đối không được che giấu lỗi lầm. Ví dụ như, chúng ta đã hứa với ba, hứa với mẹ sẽ mua món đồ gì đó, kết quả vừa bước vào nhà, mẹ hỏi: “Nước tương đâu?” Chúng ta nhất định phải lập tức như thế nào? “Xin lỗi mẹ, con sai rồi!” Câu: “Con sai rồi” có dễ nói không? Dễ nói à? Bạn đã lâu không nói thì rất khó nói. Vì vậy chỉ cần chúng ta có lỗi, không giữ lời thì nhất định phải xin lỗi ngay, đối phương cũng sẽ cảm thấy có thể chấp nhận được. Nếu lúc đó bạn lại nói: “Gần đây con bận quá, bận chuyện này, bận chuyện nọ”, giải thích thật nhiều, càng giải thích thì trong tâm của người nghe càng không thoải mái. Cho nên “phải nói thật, chớ xảo nịnh”.

“Lời gian xảo, từ dơ bẩn, thói tâm thường, phải trừ bỏ.” Ngôn ngữ là sự trao đổi qua lại nhiều nhất giữa người với người. Nếu như lời nói có thể rất nhã nhặn thì khi nói chuyện với nhau, trong vô hình trung sẽ nâng cao khí chất tu dưỡng của một người. Các bạn có cảm thấy, mấy hôm nay khí chất của chúng ta vô cùng tốt hay không? Vì vậy từ trường rất quan trọng, hoàn cảnh rất quan trọng. Cho nên chúng ta cần phải xây dựng bầu không khí ngôn ngữ trong gia đình thành như thế nào, bản thân mình phải biết rõ. Bậc làm trưởng bối, bậc làm cha mẹ, thậm chí bạn là người lãnh đạo của một công ty, khi nói chuyện thì bạn không nói nhanh, cũng không nói chậm, trong lời nói của bạn đều là cổ vũ mọi người, khen ngợi mọi người, lợi ích cho mọi người, mở mang trí tuệ cho mọi người, thì tin rằng gia đình, đoàn thể, công ty của bạn chắc chắn sẽ đạt được hiệu quả “trên làm dưới noi theo”. Vì vậy chúng ta không nên quá lo lắng, thường nói bên ngoài có nhiều ô nhiễm như vậy. Bạn chỉ cần giữ vững đại bản doanh của mình trước thì tình huống sẽ không đến nỗi quá tệ. Sau này trong nhà lại có thể thường xuyên

mở Đệ Tử Quy do cô Dương Thục Phương giảng, mở Đệ Tử Quy của các bậc thánh hiền giảng kinh, như vậy thì sẽ âm thầm thay đổi. Tiết học này tới đây thôi. Cảm ơn mọi người!